

KISTÉRSÉGI ELLÁTÁS*

2005. januárban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma közreadta (Lásd: NKÖM honlap: www.nkom.hu) a „Könyvtári fejlesztési koncepció a községekben, különösen a kistelepülésen élők számára” c. munkaanyagát. A koncepció abból a tényből indul ki, hogy napjainkban Magyarországon a könyvtári ellátás tekintetében nem beszélhetünk állampolgári esélyegyenlőségről. Minél eldugottabb és kisebb településen él valaki annál halmozottabb hátrányokkal kell szembenéznie. De nem szükségszerű, hogy ez így legyen. A közgyűjtemények, a kulturális közszolgáltatások közül éppen a könyvtári ellátás – a könyvtári rendszer rendszerszerű és fizikai helyhez nem kötött ellátástartalma miatt – képes a korszerű technológia alkalmazásával az esélykülönbségek csökkentésére, ideális esetben megszüntetésére.

A könyvtári törvény (1997. évi CXL törvény) megjelenése után a lehetőségek kihasználása, a boldogulás érdekében kívánatos volt, hogy mindazon könyvtári szolgáltató-hely kerüljön be a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékébe, amelynek fenntartója rendezte a könyvtár státusát, azaz alapító okiratot készített, meghatározta a könyvtár alapfeladatait, gondoskodott a vezető kinevezési rendjéről, gazdálkodási jogköréről és az intézmény szakszerű elnevezéséről. Ezzel az adott szolgáltató-hely, illetve fenntartója jogosulttá vált az érdekeltségnövelő támogatás igénybe vételére, valamint központi forrásból finanszírozott pályázatokon történő részvételre. Mindamellettt történt ez, hogy tudtuk, attól, hogy egy intézmény alapidokumentumai rendben vannak, még nem biztos, hogy könyvtárként működik, sőt inkább az a biztos, hogy a legtöbb kiskönyvtár nem teljesíti a nyilvános könyvtári szakmai kritériumok többségét. Az immár három éve működő szakfelügyeleti jelentésekben foglaltak ezt a vélekedést alátámasztják. Ennek ellenére, mivel nem voltak meg azok a keretek, amelyek a könyvtári törvényben megfogalmazott önkormányzati feladat-ellátási formát, azaz a szolgáltatás megrendelést tartalommal kitöltötték volna, nem tehattünk mást, működtettük ezt a gyakorlatot.

Az említett koncepció a szolgáltatás megrendelés lehetőségét kívánja megteremteni. Egy olyan ellátási rendszert vázol fel és mutat be, melyben a legkisebb település is hozzájuthat a könyvtári rendszer valamennyi „csúcsslolgáltatásához”. Ehhez azonban nemcsak szakmai elvek, hanem az ellátás-finanszírozásban új megoldások szükségesek.

Ennek érdekében a 23/2004. (XI.20.) NKÖM rendelettel módosult az érdekeltségnövelő támogatás rendje (4/2004. (II.20.) NKÖM rendelet). Ezek szerint az a fenntartó önkormányzat is jogosult érdekeltségnövelő támogatás igénybe vételére, amely nem tart fenn nyilvános könyvtárat, de a nyilvános könyvtári szolgáltatásokat megrendelés vagy társulás útján biztosítja. Azaz nem kell „jegyzéken lévőnek” lenni ahhoz, hogy a dokumentum-gyarártásra áldozott helyi forrás érdekeltségnövelő támogatást kaphasson.

Még 2003-ban megjelent a 244/2003. (XII.18.) Kormány rendelet a kistérségek megállapításáról, lehatárolásáról és megváltoztatásának rendjéről. Ezt követte a 2004. évi CVII. törvény a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról, valamint a 65/2004. (IV.15.) Kormány rendelet a többcélú kistérségi társulások 2004.

---

* Elhangzott az „*Utak, elképzelések, lehetőségek a települések kulturális életében*” címmel 2005. március 7-én Keszthelyen, március 21-én Nagykanizsán, április 4-én Zalaegerszegen megrendezett Zala Megyei Szakmai Napok rendezvénysorozat alkalmával.

évi támogatásáról. Utóbbi rendelet 5. §. (2) bekezdés e) pontja kimondja, hogy a többcélú kistérségi társulások – pályázati formában – támogatásban részesülhetnek „nyilvános könyvtári feladatok magasabb színvonalú ellátásának közös szervezéséhez, illetve létrehozásához azon településeken, ahol nincs könyvtári szolgáltatás”.

E pályázati lehetőséggel csak a többcélú kistérségi társulások élhetnek, azaz első lépésként létre kellett hozni ezeket a társulásokat, másodsor a társulásnak döntenie kellett arról, hogy vállalja a nyilvános könyvtári feladatok magasabb színvonalú ellátásához kapcsolódó teendők megfogalmazását, 3 éves program készítését és az ellátás működtetését.

Tavaly, a 167 kistérségből mintegy 130-ban alakult meg a többcélú társulás és ezekből mintegy 30 pályázott a könyvtári feladatok magasabb színvonalú ellátására. Az idei év azonban újabb, határozottan kedvező fordulatot hozott. A Kormány 2005. 01. 12-i ülésén döntött arról, hogy a már megalakult többcélú kistérségi társulások igényt nyújthatnak be normatív működési támogatásra. A költségvetésből e célra elkülönített 9 milliárd forint elosztása után kiderült, hogy a normatívára jogosult társulások önkormányzatonként mintegy 1.100 e/Ft könyvtárellátási támogatásban részesültek 2005-ben. Vagyis az eddigi pályázati forma helyett 2005-től **normatív támogatás** jár a többcélú kistérségi társulások számára és e mellett további mintegy 6 milliárd forint fejlesztési támogatás is rendelkezésre áll.

Támogatás nyújtható a többcélú kistérségi társulás keretein belül ellátott *közoktatási, szociális, gyermekjóléti, belső ellenőrzési*, valamint **mozgókönyvtári feladatok** működési kiadásainak ellátásához, fejlesztéséhez.
(<http://www.bm.hu/web/portal.nsf/aktualis/>)

Rögtön tisztáznunk kell: **Mozgókönyvtári feladatellátáson** mindazokat az ellátási formákat értjük, melyet szolgáltató könyvtár biztosít szerződés alapján az azt megrendelő önkormányzat, illetve könyvtári szolgáltató helye számára. Tehát a dokumentum-ellátástól a kiadványok feldolgozásáig, feltárásáig, a dokumentumforgatáson át a képzés, továbbképzés működtetéséig, a közös katalógus, információs rendszer, közhasznú információs szolgáltatások rendszere mellett a helyismereti, helytörténeti dokumentumok központi nyilvántartásáig minden ide érhető. A mozgókönyvtári feladatok csak egyik ellátási formája a **könyvtárbusz**, vagyis amikor a szolgáltatás-kihelyezés eszköze egy erre a célra felszerelt és felkészített gépjármű.

Szolgáltató könyvtár az új rendelkezés szerint a **megyei könyvtár** is lehet, azaz a kistérség önkormányzata kistérségen kívülről, a megyei könyvtártól rendelhet szolgáltatást. A megyei könyvtár feladata, hogy átgondolja, hogy az egyes kistérségek önkormányzataihoz közvetlenül juttatja el a szolgáltatást (pl. képzés, megyei szintű szolgáltató feladatok, esetében) vagy a szolgáltatás kihelyezésbe integrálja (pl. dokumentum-ellátás, letéti rendszer, ellátórendszer) a városi könyvtárak erőforrásait is.

A **kistérségi társulás** tehát **normatív támogatást igényelhet** a társulás kereteiben megvalósuló, a szolgáltató könyvtár és a szolgáltatást megrendelő önkormányzat között **szolgáltatási szerződésben rögzített** ellátási **célok finanszírozására**. Az ellátás tartalma lehet a könyvtárbusz alkalmazása, letéti ellátás, a hagyományos ellátórendszeri szolgáltatások, de az egyéb térségi ellátási tartalmak is, úgymint megyei szintű közös katalógus, elektronikus könyvtár, elektronikus helyismereti gyűjtemény, teljes szövegű periodika – cikk adatbázis szolgáltatás, képzés, szolgáltató programok, olvasás- és könyvtár-népszerűsítés, hátrányos helyzetűek, nemzetiségiek, mozgás-, vagy érzékszervi korlátozottak speciális dokumentumokkal és eszközökkel történő ellátása.

A társulás, az igényelt forrást, mivel az címzett normatív támogatás formájában érkezik hozzá kizárólag arra a jogcímmel összefüggő feladatellátásra fordíthatja, amely jogcímen igényelte azt.

A megyei könyvtár, illetve rajta keresztül azok a városi könyvtárak, melyek részt vesznek a mozgókönyvtári ellátásban a többcélú kistérségi társulással kötött külön szerződésben rögzíti, hogy a társulás, a számára biztosított normatív támogatást a feladatellátást elvégző könyvtár (könyvtárak) számára átadja. Azaz a megyei könyvtár és az ellátásban résztvevő további könyvtárak innen jutnak ahhoz a forráshoz, legalábbis a forrás egy részéhez, amiből a szolgáltatást működtetik. További forrást közvetlenül a megrendelő önkormányzattól kérhetnek különösen pl. a dokumentum-ellátás minőségének javítására, ami egyben a finanszírozó önkormányzatot jogosítja az érdekeltségnövelő támogatás igénylésére.

Fontos kritérium azonban, hogy **a többcélú kistérségi társulás csak abban az esetben igényelheti a mozgókönyvtári feladatellátásra jutó normatív támogatást, ha legalább 4, nyilvános könyvtárral nem rendelkező, pontosabban nyilvános könyvtári jegyzéken nem szereplő könyvtári szolgáltató-helyet üzemeltető önkormányzata rendelkezik ellátási szerződéssel.** A támogatás az ellátott települések után igényelhető, tehát összege az ellátott (nyilvános könyvtárral nem rendelkező) települések számával kerül beszorzásra. Ez alól *kivételt jelent a könyvtárbuszos szolgáltatás ellátás megrendelése.* Ugyanis, ha a könyvtárbuszos ellátásban ellátottként már szerepel 4 nyilvános könyvtárral nem rendelkező település, akkor **a további buszos ellátást kapó település, pontosabban megállóhely után akkor is jár a normatíva, ha azok egyébként jegyzéken szereplő nyilvános könyvtárat fenntartanak!**

A többcélú kistérségi társulás a normatív támogatáson kívül fejlesztési forrást is igényelhet mozgókönyvtári feladatellátás fejlesztésre, a nyilvános könyvtári feladatok magasabb színvonalú ellátásának közös szervezéséhez, ha a fejlesztéshez jutó önkormányzatai között legalább 4 olyan önkormányzat van, amelyik nem rendelkezik jegyzéken szereplő nyilvános könyvtárral. De **ha ez a kritérium megvan, akkor fejlesztési forrás a többi, nyilvános könyvtárat fenntartó önkormányzat feladatellátásának fejlesztésére is igényelhető!** Márpedig fejleszteni, közös rendszert építeni, gyorsabb, hatékonyabb dokumentum ellátást szervezni, közös beszerzési, feldolgozási, nyilvántartási, tájékoztatási szolgáltatásokat fejleszteni mindenhol lehet!

Azaz **a fejlesztési forrásból, illetve a könyvtárbusz működtetés támogatási forrásából nincsenek kizárva a nyilvános könyvtárat fenntartó önkormányzatok**, ha a térségükben van 4 nem nyilvános könyvtárat működtető, és szerződés alapján ellátáshoz jutó önkormányzat!

Mostantól minden önkormányzat valós választási helyzetben van. Ha nem tud fenntartani nyilvános könyvtári minőségben önálló intézményt, akkor érdemes szolgáltatás megrendelést igényelnie. Mert **ekkor kistérsége hozzájuthat azokhoz a többcélú kistérségi társuláshoz eljuttatott normatív és fejlesztési támogatásokhoz, amiből az ő felhasználói számára is és a kistérségében nyilvános könyvtárat működtető önkormányzatok lakosai számára is hatékony és korszerű ellátást képes a megyei könyvtár közvetlenül vagy városok bevonásával működtetni.**

Fehér Miklós

Fehér Miklós előadást tart a nagykanizsai szakmai napon

A március 21-i szakmai nap közönsége Nagykanizsán

A megyei könyvtár szakmai napja április 4-én